

HAEJIN PROMOSEN AKTIVITI MANUEL

Save the Children

Strakja blong infomesen pepa o buk ia

Ol infomesen long lesen plan buk iahemi ol dokumen we oli folem sem strakja nomo.

Jeneral infomesen

Ol infomesen we bae yu ko tru long hem istap anda long fo (4) mein ki poens:

- Ol **Overall teme** blong ol seksen, e.g. pesonal haejin
- Ol **spesifik teme** blong ol lesen (s) we bae u mekem i rere i stap
- Ol **ej grup (s)** we bae oli save developem ol lesen ia
- Ol **partisipatori teknik** we ol pikinini mo ol tija oli save yusum long taem blong ol lesen.

Taetol

Ol taetol samari, long wan plei ful mana, ol mein isu o problem we oli adresem long ol lesen aktifities ia. Yusum ol taetol we i mo isi blong ol pikinini mo ol tija blong oli save tinkabaot ol las lesen blong olgeta. Wan tija hemi save talem olsem se, Hu i bin tinkbout wanem we yumi bin lanem long ‘Yoopy scoopy?’ o long semak wei, ol pikinini oli save askem se, “wataem bae yumi mekem loo resis bageken?”

Sam long ol taetol ia bae yu mas traem blong adjustem liko long wan lanwis we oli save andastanem; bae ol taetol ia oli kam blong enkarejem be i no blong priskraebem. Yu save mekem olsem wan pleiplei tu wetem ol pikinini blong oli save help blong krietem ol niu taetol wetem yu.

Stampa Tingting

I kat ol stampa tingting i stap insaed long pepa ia mo oli kat wan spesifik eim blong evri boe mo gel blong save lanem wan gudfala samting long en blong efri lessen o grup blong ol lesen ia. Ol stampa tingting ia hemi stap long fo (4) katekori:

- **Noledj:** Sam tingting we yu bae yu kasem hemi ol gudfala idia mo/ teknikol tingting insaed we wan pikinini i save mekem.
- **Atitud:** ol nid, ol filin mo valiu we wan boe mo gel i stat blong developem long taem blong lesen. Jenis long atitud hemi no save jenis wan taem nomo. Ol atitude ia oli nidim long taem mo motifasen blong save rienfosem sapot.
- **Praktis:** ol aksebtebol sanitesen mo haejin we ol pikinini oli lanem mo dimonstretem long skul oli save ko mo lanem tu long haos blong olgeta.

Saeko Sosel laef skil: ol developmen blong wan pikinini long hao afektiv nao hemi save dil wetem ol jalenj blong evridei laef. Ol aktifities ia i helpem ol pikinini blong oli trenem ol jenerol saeko sosel skil blong olgeta olsem stadi, solvem ol problem mo hao blong manejem stres. Ol samting ia nao i helpem olgeta blong oli save impruv long ol pefomens mo hao nao oli save koperet wetem ol man long envaeiromen we oli stap long

hem, ol fren blong olgeta, ol skul met, tija, famli, etc. Blong save mo long ol infomesen ia yu save faenem long laef skil-bes haejin edukesen: hemi wan kaed dokumen konsept, divelopmen mo experiens long laef bes haejin edukasen long skul sanitesen mo haejin edukesen (SSHE) prokram, yu save daonlodem long SSHE webside long www.irc.nl.

Tijim wan gudfala haejin long ol pikinini mo divelopem ol laef skil blong olgeta, hemi wan smol pat blong wok blong ol praemeri skul tija. Mein wok blong olgeta nao hemi blong mitim ol rikwaemen blong skul karikilum. Ol aktifities long saed blong sanitasen mo haejin hemi desaeen long wan wei blong rehenfosem ol nara skil tu insaed long skul karikilum ia, olsem hao blong rid, raet, spel, Jeokrafi, arts, aritmetik mo matematiks.

Metod mo Materiel

Long ol topik ia, pepa ia i stap diskraebem nomo ol patisipatori metod mo materiel blong yusum long aktifiti ia. I no kat nid blong mekem ol expensiv invesmen blong karem ol niu materiel blong yusum, ol aktifiti ia oli nidim ol lokol samting nomo we i stap araon long skul. Ol nara materiel we oli save fit long lokol kalja blong yumi, yu save jenjem wetem ol nara materiel we oli bin talem, olsem pepa oli save yusum slaets.

Sapos, olsem wanem, wan we hemi bin stap yusum pepa ia finis mo hemi bin kat wan experiens long saed blong wok long ol patisipatori wei ia wetem ol pikinini long ol trenin mo experiens. Horizontal lenin hemi wan wei we ol yangfala tija oli lanem ol methods ia hands-on mo trenem ol nara tija, oli luk se hemi wan ifektiv wei blong save pasem save mo skil long patisipatori haejin edukesen long ol skul pikinini.

Aktifities

Insaed long buk ia i gat ol step blong mekem redi mo implemetem wan o mo patisipatori aktivites long wan subjekt. Ol subjekt ia oli mas isi blong mekem insaed long klas mo hemi mas stret long ol ej grup we bae oli mekem ol aktivites ia. Ol aktivites long patisipatori mo plei ful teknik ia oli mas atraktif long ol pikinini blong i save helpem olgeta. Taem we pikinini hemi kasem wan save mo experiens long ol aktifiti ia, I gat ol nara aktivites tu we wan tija i save talem long ol pikinini blong mekem, blong oli save praktisim mo holem taet ol save ia we oli laenem mo save serem wetem ol nara pikinini long skul mo tu wetem ol famli long haos.

Lenin intiketa

Ol samting blong lanem oli stap blong helpem ol tija blong save hao blong extendem ol objektiv blong olgeta we oli bin planem i stap bifo oli ajivim. Ol samting blong lanem o ol indiketa ia oli save monitarem mo evaluatem long wan wei we hemi simpol mo isi blong oli save folem. Long wan box i kat ol impoten skil we ol pikinini oli save divelopem we i rilet i ko long ol mein topik.

Jenisim ol pepa

I no kat wan raet wei blong yusum buk ia ia. Ol tija oli save jenisim mo save yusum long wan kreatif wei:

- hemi isi blong save mekem jenis long ol lesen blong ol difren ej groups. Fulap long ol samting long ol bukia tu oli save jenisim mo save yusum wetem ol yangfala boe mo gel, ol papa mo ol mama, ol lida long komuniti, etc.

- ol lesen olsem blong haejin mo sanitasen oli save putum tugeta nomo from tufala i tokbaot semak samting nomo. Ol tija oli save mekem wan wei blong developem ol niu lessen blong olgeta blong i fitim ol ovarol prokram plan blong olgeta.
- Ol lesen oli no kat wan stret taem mo ples. Oli save jusum wan ples mo wan raet taem we i stret longg wan wan klasrum/ o skul long eni taem we i stret long hem.
- Ol tija mo student oli no save ajivim wan lenin gol olgeta nomo. Hemi depen plante long ol kwaliti blong haejin mo sanitasen kontisen we wan skul mo komuiniti hemi promotem mo mentainem wetem ol reisos. Ol kwaliti blong haejin mo sanitasen i no depen nomo long fund, be hemi depen tu long ol effisient, patisipatori mo ekwual manejem blong haejin mo sanitasen.
- Blong save kipim gud ol haejin mo sanitasen praktis hemi depend plante long ol mama mo papa, mo ol nara famli memba olsem ol sista mo brata , mo ol apu long hao nao oli save mentainem wanem nao ol pikinini blong olgeta i lanem long skul. Hemi impotent se ol aktiviti long klas emi go tugeta blong giv han long perens blong save moa long sanitesen mo haejin mo bae helpem olgeta blong mekem haos hemi kam wan helti ples blong evri memba blong famli.

Blong fasilitatem process ia, fulap long ol pepa ia i kontenem ol deskripsen blong ol aktifitas long haos o long komuiniti. Ol boe mo ol gel we oli skul yet oli save mekem ol aktifitas ia long haos nomo, mo i mekem se ol tija oli no save ko vistim olgeta. Fulap long ol aktifitas ia yu save jenisim blong yusum wetem ol mama, papa mo nara famli memba, e.g long taem we ol perens oli ko long skul

Domen: Haejin

Eij: 2-14 yia

Sabjekt: Pesonel haejin, pat blong bodi blong man, pesonel haejin releat i ko long ol sickness

1. Klin hemi Biutiful

Lening kols:

Nowledj:

- Ol pikinini oli save minin blong gud gruming.
- Oli save adentifaem ol diferen pat blong bodi.
- Oli save talem ol nem blong ol komon sik we i stap spred tru long pua pesonel haejin praktis (e.g. long lenin blong olgeta long saed blong ae mo skin disis long praemari skul mo tu laenem ol nems blong ol disis ia, hao oli save pass mo hao nao oli save preventem mo tritim long sekontri skul).

Atitut:

- Ol pikinini oli laekem blong praktisim wan gud personal haejin long bodi blong olgeta mo tu long nara man.
- Oli soem hao nao oli wantem blong stap kipim bodi blong olgeta i stap klin oltaem.

Praktikel skill:

- Oli pikinini oli save soem hao blong wasem/klinim ol diferen pat blong bodi blong olgeta.
- Ol sekontri skul pikinini oli save hao blong kipim ol praevet pat blong olgeta i klin.

Saeko sosel laef skill:

- Ol pikinini oli Andastanem ol link bitwin poveti mo hadsip.
- Oli save diskasem ol praktis we i denja be oli save se oli no mas talem nogud wan nara man.
- Oli save lukaotem help sapos oli stap fesem eni problem wetem pesonel haejin blong olgeta.

Patisipatori metod:

- Sing sing mo miming

- Wok tugeta
- Gem (tren gem)
- Pikimap wan kwesten long basket

Materiel:

Wota, sop, asis, tutbras blong sto, tutbras blong stik, nel kata, kom, tutpes, solt blong ol lef (sapos i kat), ol flas kad, pis blong pepa/kad, pen o jok, bin o sids.

Aktifities:

Sing sing mo miming

- Mekem redi wan sing sing blong ol pikinini mo letem olgeta oli aktem ol wei blong personal haejin. Eg.
“hemia ia hemi hao blong wasem fes...wasem fes....wasem fes. Hemia hemi hao blong wasem fes eli long moning. Hemia hemi hao blong komem hea, etc. Brasem tut...katem nel,” etc. kasem taem oli flatem evri personel haejin Aktifities.
- Enkarejem ol pikinini blong oli stap tugeta mo diskasem ol pesonel haejin habit blong olgeta.
- Tijim ol pikinini blong sing sing long sam long ol sing sing abaotem haejin.
- Enkarejem ol pikinini blong oli kamap wetem own exsampil blong pesonel haejin.
- Letem ol pikinini blong oli sing sing wan bae wan mo aktem wanem we oli bin mekem bifo oli kam long skul.
- Sing sing mo praktis wetem olgeta finis afta askem olgeta wanem nao oli wantem mekem long nexis praktis blong olgeta.
- Afta long sing sing, krietem wan grup diskasen .e.g.
  - a) From wanem nao ol praktis ia i impoten;
  - b) Wanem nao yu nid blong mekem ol praktis ia;
  - c) Wanem narafala samting nao yu save usum, e.g. sam hud blong tutbras, asis blong sop;
  - d) Blong ol bigfala pikinini: ol smol brata mo sista blong olgeta oli stat blong notisim ol difren habit ia long wanem ej, sapoa oli save helpem olgeta mo hao nao bae oli helpem olgeta.

Wok tugeta

- Askem ol pikinini blong dro long pepa o , mo implimentem ol yuse blong pesonel haejin, o (blong ol smol pikinini) mekem redi ol samting ia yu wan. Sapos no, yu save karem sam samting we oli ril, yusum ol lokol materiel, olsem bras we oli mekem long ol ded plan, wan hud blong tut bras, asis long ples blong sop, etk.
- Askem ol pikinini blong oli finem wan fren mo matjem ol pikja o oli droem ol pat blong bodi wanem samting ia i mekem long pat blong bodi ia.
- Askem long olgeta blong oli explinem long olgeta hao nao oli yusum mo from wanem nao oli yusum.

- Askem ol bigfala pikinini blong raet mo rid long ol kad ol nem blong ol samting blong haejin, ol pat blong bodi mo veb blong ol haejin praktis: komb blong, blong katem, etk. ol samting olsem i save helpem ol pikinini long lanwis skil blong olgeta.
- Askem ol bigfala pikinini blong diskasem ol wanem kaen disis nao oli save priventem taem oli yusum pesonel haejin materiel ia mo from wanem.

Long wan narafala aktifiti, bae hemi olsem wan refresa exesaes nomo, askem ol pikinini blong oli putum ol kad we oli soem ol materiel ia long hem mo miximap. Nao ia askem olgeta blong oli matjem ol materiel ia wetem stret pat blong bodi.

Long wan narafala aktifiti, yu traem blong spelem ol nem blong ol meteriel ia i rong mo traem luk sapos oli save spotem mo korektem.

Taem we yu stap wok wetem ol pikinini blong ol diferen ethnisk grup, askem olgeta blong oli raetem ol nem blong olgeta long lanwis blong olgeta mo blong oli spelem long lanwis blong olgeta mo tu long nasonal lanwis. Kaen aktifiti ia i save mekem ol pikinini oli luk save ol lokol lanwis blong olgeta mo sem taem tu i helpem olgeta blong lanem nasonal lanwis.

Helpem ol pikinini long saed blong eli pubeti blong oli diskasem haejin long bodi blong olgeta, mekem oli wok long grup, ol boe mo ol gel seperet. Askem olgeta blong oli mekem ol drowings, raetem ol stori o oli save mekem ol smol pleiplei abaot wan man o bae wan fren i save help blong save openem wan diskasen be no mekem i pesenal tumas

Laef demonstresen

- Askem ol pikinini blong mekem wan ril laef demonstresen long gudfala wei blong pesenal haeji mo no gud wei blong pesonel haejin habit. Oli save yusum ol materiel o oli save aktem nomo.
- Askem olgeta blong oli kivim ol explenesen long wanem nao oli bin demonstretem mo ol risen from wanem nao hemi gud o hemi wan no gud praktis o oli save aktem wetem aksen nomo, no gat toktok.
- Askem ol pikinini blong oli explenem wanem nao oli luk mo from wanem nao praktis ia i gud o i no gud.
- Askem ol bigfala pikinini abaot ol komon disis we oli save pas o oli save priventem olgeta long praktis ia, ol resen from wanem nao ol disis ia oli save pass mo hu nao ol disis ia i save i ko long olgeta.
- Diskasem sapos gud praktis hemi isi no blong mekem mo from wanem sam long ol no gud praktis ia oli no save leko.
- Askem ol pikinini wanemnao bae oli mekem blong kipim praktis ia blong i kontiniu mo blong mek sua se ol nara wan tu oli kontiniu blong praktisim.

Tren gem

- Gem ia hemi blong muv muv wetem haejin blong save lanem ol habit fomesen.
- Blong stat, jusum sam pikinini mo putum olgeta long wan wan tren stesen: long 'hea salon', 'tut stesen', 'fes stesen', 'finganel stesen', etc.
- Mekem sua se taem yu stap putum olgeta long ol stesen ia, wan wan long ol stesen ia i mas kat wan boe o gel long hem long ol sosio-ekonomik mo kultural bakgraon.
- Laenem ap ol nara pikinini long wan laen blong kam olsem ol tren pasenja. Talem long olgeta se bae oli ko stop long 'helti haos blong yumi'.

- Askem ol pikinini blong oli mas pas long wan wan stesen blong ol man we oli wok long stesen ia blong jekem olgeta.
- Kivim long wan wan stesen supavaesa ol bin o sids blong oli save awodem ol pasenja long hem sapos oli ansarem wan kwesten i korekt dipen long nowledj blong olgeta abaot haejin long difren pat blong bodi. Ol bigfala pikinini oli save mekem ol ansa blong yusum wan skel blong 1-5, yusum ol bin depen nomo weta pikinini i stap lanem hao blong kaont o plas.
- Taem evri pikinini oli kasem ples we oli sapos blong stop long hem, askem olgeta blong kaontem ol poen blong olgeta.

Sapos oli kat wan hae sko, i minim se oli ansarem fulap long ol kwesten blong olgeta i korekt. Aktifiti ia i helpem ol pikinini long saed blong namba.

Expleinem long olgeta se hem ia we sko blong hem i lo, bae hemi save mekem gud nex taem from nai ia hemi jess tap long lanem ol impotens blong pesonel haejin.

Smol woning not

Long tren gem ia mo ol narafala aktifitis long haejin, bae kat ol nara pikinini we bae oli save tokbaot ol nara wan we oli no save haejin from oli kat poveti long haos blong olgeta. Oli qualeti tiji oli mas lukaot gud long ol kaen problem olsem mo enkarejem mo talk gud nomo long saed blong haejin long wanem nao hemi stap minim. Oli mas stap konsentet mo traem blong Andastanem, mo mekem oli sosolaese wetem ol nara pikinini. Tija i mas traem blong helpem olgeta wetem ol problem blong olgeta, olsem long saed blong waepem ol swet long olgeta.

Aplikesen

- Mas kat sam ekuipment blong pesonel haejin long skul, olsem ol finganel kata. Enkarejem ol pikinini blong mas stap askem ol ekuipment ia. Stap wetem ol pikinini taem oli stap yusum ol ekuipment ia mo klinim afta we oli yusum.
- Putum ol kwestem abaot ol pesonel haejin insaed long wan box o basket. Askem sam pikinini blong pikim ap sam long ol kwesten ia long box mo askem long ol nara pikinini blong kivim ansa.
- Putum wan droin o wan ril ekipment insaed long basket o box mo jusum wan pikinini blong i pikim ap wan long ol ekuipemnt ia mo li expleinem o traem blong talem yuse mo impotens blong hem.
- Olsem wan hom wok, askem ol bigfala pikinini blong oli mekem wan list blong ol pesonal haejin ekuipment we oli kat long haos blong olgeta, olsem kom, sop, bras blong nel, finganel kata, etc.
- Insaed long klasrum talem long ol pikinini blong oli kivim nem blong ol fes item blong olgeta mo raetem long blakbod (o letem ol pikinini oli mekem) afta oli raetem total poen blong olgeta, o leko ol pikinini oli totolap ol item we oli kat i stap long haos.
- Mekem semak samting long ol narafala item kasem taem evri iem il finis.
- Afta we oli finis wetem aktifiti ia, letem olgeta oli mekem sam kaonting akifiti, olsem oli kaotem ol poen blong olgeta mo raetem long namba narasaed nomo long hem, putum ol item we oli stap long wan oda kasem long olgeta we i no kat mo (ol bigfala pikinini) askem olgeta blong oli totolem ol avarej namba blong wan wan item blong evriwan insaed long klas.

- Blong finis, helpem olgeta blong analaesem wanem nao oli faenem mo talem long olgeta abaot ol gud saed mo wik saed blong pesonel haejin.
- Diskasem wanem mo hao nao ol impruvmen oli save kamap.

Lenin intikatas

- Ol pikinini oli save kivim ol nem blong ol pat blong bodi mo ol link blong olgeta i ko long haejin habit.
- Oli save talem ol denja long saed blong wan pua pesonel haejin praktis mo impotens blong kat wan gud pesonel haejin praktis.
- Oli save demonstretem mo explenem hao blong wasem gud han, brasem gud tut, wasem fes, etk.
- Oli save listim ol samting we oli mekem evridei blong kat wan gud pesonel haejin habit.
- Oli pikinini we oli kat 12-14 yia oli save hao blong diskasen ol pesonal haejin blong bodi blong olgeta mo oli mekem wetem respekt.
- Ol tija oli obsef mo mekem kaonselin long ol pikinini long saed blong pesonel haejin praktis wetem wan gudfala andastanin se bae no mas kat diskriminasen long ol pikinini we oli kat ol difikel problem o blong no mekem olgeta i sem.

Domen: Haejin

Eij grup: 2-14 yia

Sabjekt: pesonol haejin, pat blong bodi blong man, helt impakt

2.Mi wan “gudfala washa”

Lenin gols:

Nolej:

- Ol pikinini oli save talem mo raetem ol stret fasin mo ol taem we oli sud blong wasem han blong olgeta.
- Oli save traen ol item o ol samting we oli nid blong yusum long taem blong washem han.
- Oli save ol X (depen long namba blong ej mo save blong olgeta) ol denja o ol nogud samting we i save happen long olgetat sapos oli no washem han blong yu.

Atitut:

- Ol pikinini oli valiuim ol impoten wei mo taem blong washem han: “Mi mi wan gud washa”.
- Oli akseptem impotens blong evri wan i mas praktisim blong washem han: “Yu save?”

Praktikel skills:

- Oli save hao blong demonstrettem mo talem long ol man ol stret fasin blong wasem han.
- Oli save helpem ol pikinini blong skul mo ol brata mo sista blong save hao blong wasem han blong olgeta.

Saeko sosel laef skil:

- Oli komuniket gud wetem ol nara man mo talem long olgeta ol stret taem blong wasem han.
- Oli mekem ol gudfala desisen long saed blong washem han long ol stret taem.
- Oli monitarem gud ol klasmet blong olgeta mo ol smol pikinini long hao blong wasem han mo talem abaot ol denja we i stap sapos oli no wasem han.

Patisipatori metod:

- Smol (rol) pleiplei
- Talem storian
- Mekem diskasen long grup
- Demonstresen o soem ol stret fasin blong wasem han
- Experimen

Materiel:

Dish, wota, jak, kontena, sop, asis, solt, mo ol nara lokol tratisonal samting (e.g. long Zambia: bubal, mutant, imbue), ol posta blong wasem han, pikja, maka, nius pepa, manila pepa.

Aktifities:**Smol pleiplei**

- Mekem redi wan smol pleiplei, olsem:
Suzanna (or Ajeet), heni gat six yia o eit olsem, oli stap long haos wetem ol brata mo sista blong hem. Hemi givim sam kakai long ol brata mo sista blong hem. Wan long ol brata/ sista blong hemil no wasem han bifo i kakae be ol nara wan oli wasem han blong olgeta. Wanem nao bae Suzanna o Ajeet i mekem? Mama/ papa/apu blong olgeta i kam bak long haos Bae Suzanna o Ajeeti mekem wanem nao? (mekem i open nomo).
- Askem long ol pikinini insaed long klasrum se hu i wantem aktem wan long olgeta pipol antap ia mo divaetem olgeta stret long smol pleiplei ia. Mekem sua se evri pikinini i kat janis blong tek pat. Taem yu divaetem ol pikinini blong tekem pat long pleplei blong 'gud mo nogud' mekem sua se bae no krietem wan faet long ol grups.
- Explenem gud wanem nao bae wan pikinini imekem long pleiplei ia hem wan nomo.
- Askem ol nara pikinini blong oli obsevem mo tingting gud hao nao oli akt olsem.
- Afta long pleiplei diskasem smol wetem olgeta. Wanem nao ol brata mo sista blong Suzanna or Ajeet i mekem? Wanem nao bigfala brata o sista blong olgeta i mekem taem wan i no wasem han blong hem? Wanem bakeken nao hemi mas mekem? Sam long ol ansa bae hemi save olsem se, oli kilim smol brata/sista o oli talem long mama/papa/apu taem hemi kam bak long haoswanem nao smol brata o sisita i mekem.
- Helpem ol pikinini blong hao nao oli save handelem situesen ia. Olsem, ol bigfala pikinini oli save talem long ol smol wan se taem yu wasem han i klin gud mo yu kakai hemi helti, taem yu wasem han mo naes o yu save soem wan gud exsampil blong wasem han blong yu wetem hem.
- Long saed blong long bigfala pikinini i save kat sosio-ekonomik problem blong hem, e.g., mama o papa blong olgeta i ded mo i no kat wota long haos mo mane tu i no kat blong pem sop. Fulap long ol isu ia (obsevem mo diskasem, ol posibol solusen) i semak nomo.

Storian:

- Divaedem olgeta i ko long grup blong fo (4) o faiv (5) pikinini. Wan wan long ol grup ia oli save jusum wan ples insaed long klasrum blong stap long hem.
- Askem olgeta blong oli jusum fo kasem six pitka e.g. ol pikja long magazin mo katemaot, putum ol pikja long flo mo joenem tugeta blong talem wan stori abaot hao blong wasem han.

- Afta we oli finish askem olgeta blong oli presentem ol stori blong olgeta long ol nara pikinini. Aktifiti ia i save helpem olgeta blong oli wok olsem wan tim, analaesem ol situesen mo helpem olgeta long saed blong publik toktok

Diskasen:

- Mekem redi wan posta blong wasem han, e.g. katemaot ol olfala pikja long magazin mo statemaot ol taem we yu nid blong wasem han mo ol taem blong no wasem han. (ol taem blong wasem han, hemi taem yu we finis long toalet, mekem redi kaekae, taem yu redi blong kaekae mo afta we yu jenjem wan bebe o taem yu stap klinimaot hass blong wan pikinini. Ol gudfala wei blong blokem sik blong sitsit wota, hemi swim taem yu kirap, afta we yu kaekae mo taem yu kam bak long haos afta skul o wok).
- Askem ol pikinini wanem nao oli luk long posta.
- Askem ol pikinini from wanem nao metod blong wasem han ia hemi stret mo from wanem nao hemi impotem blong mas yusum stret wei blong wasem han wetem sop mo klin wota.

Demonstresen:

- Faenemaot hao nao ol pikinini oli stap wasem han mo askem olgeta blong demonstreitem.
- Askem sam long ol pikinini blong oli dimonstreitem stret fasin blong wahem gud han.
- Askem olgeta blong yusum sop/asis blong hud/ol lif/rabem mo yusum klin wota, e.g. kapsaedem wota long jak mo wasem han blong olgeta, usum sop mo hao blong rinsim aot sop, yusum wan dish blong kasem aot toti wota mo kapsaedem aot toti wota i go long raet ples.
- Askem olgeta hao nao blong yusum sop mo talem long olgeta se oli mas rabem strong hand han blong olgeta taem oli wasem.
- Askem ol pikinini blong explenem from wanem nao ol metod blong wasem han ia hemi stret mo from wanem nao hemi impoten blong mas yusum stret metod blong wasem tufala hand han wetem sop mo klin wota.

Eksperiment:

- Askem ol pikinini, hu i ting se han blong hem i klin gud blong kam long foret.
- Askem ol pikinini blong wasem han blong olgeta wetem wota mo waepem long wan waet kaliko.
- Askem ol pikinini blong oli laenap mo wasem han blong olgeta long wan dish blong wota nomo.
- Kapsaedem wota ia i ko long wan klas jak we oli save luk tru long hem mo wan nara klas jak blong klin wota we oli no yusum yet. O kapsaedem wota we oli yusum finis i ko long wan waet kaliko.
- Askem ol pikinini blong oli komperem. Wanem nao oli faenem mo wanem konklusen blong olgeta?

- Blong save hao nao wan sop hemi wok, askem sam pikinini blong wasem han blong olgeta long sop mo waepem long wan waet kailko.
- Askem ol nara pikinini blong wasem han blong olgeta wetem sop mo rinsim wetem klin wota afta waepem long wan nara waet kaliko.
- Askem long tufala grup ia blong komperem tufala waet kaliko ia taem oli yusum blong wasem han wetem sop.
- Askem long olgeta wanem nao bae oli save yusum taem i no kat sop o hemi sas tumas.
- Sapos oli wantem, yu save riptim experiment ia wetem olgeta bageken.

Aplikesen:

Wispa gem

Long brek taem, taem ol pikinini oli kamaot long toalet, askem olgeta blong oli rimaendem ol fren blong olgeta blong wasem han. Askem olgeta blong oli wispa long sorae blong ol fren blong olgeta nomo se, “yu bin wasem han blong yu?” taem yu wispa nomo, yu no save mekem fren blong yu i sem long foret long fulap pikinini.

Sikret box

- Putum tu katen box mo antap long tufala box ia i gat lid blong hem, o yu save fasem tu bag mo putum daon long flo insaed long klasrum.
- Raetem YES long wan mo NO long nara wan.
- Karem wan bigfala kaliko mo kavremap box ia long hem mo wan rop, o putum i stap aotsaed.
- Long wan wan pikinini kivim wan pis pepa, nius pepa o lif long hem.
- Askem olgeta blong oli putum ol pis pepa blong olgeta long raet box sapos oli bin wasem han blong olgeta wetem sop, asis, o ol nara samting taem oli finis long toalet o bifo oli kaekae long dei ia.
- Letem ol pikinini oli kaontem ol vot blong olgeta mo diskasem ol risalt blong olgeta.

Lenin intiketas:

- Ol pikinini oli save talem o raetemaot ol stret wei mo taem blong wasem han.
- Ol pikinini oli save demonstatem mo explenem ol stret fasin blong wasem han.
- Ol pikinini we oli bigwan lelebet oli save talem nem blong ol simptoms mo problem blong tri kaen sik we i save spread long taem we hemi no wahem gud han.

3. Jenis long Bodi blong mi

Lenin gols:

Nowlej:

- Ol student oli save ol saen blong bodi jenises long ol boe mo ol gel.
- Oli save ol saens mo efekt we i mekem long bodi blong olgeta taem oli stap long ol yang eij.
- Ol boe mo gel oli save listimaot ol pesonel haejin we i asosiet wetem seksual developmen blong olgeta
- Oli save ol denja we i stap sapos oli no meinteinem gud pesonel haejin blong olgeta.
- Oli kat save long ol saekol blong sik mun blong ol gel.

Atitut:

- Ol boe mo ol gel oli akseptem mo respektem ol jenis we i stap hapen long taem blong jenises long bodi blong olgeta.
- Oli luk save ol impotens blong wasem gud ol praevet pat blong olgeta mo oli save hao blong mekem.

Praktikal skil:

- Ol gel oli save stret ples blong sakem ol toti blong sikmun blong olgeta long hem.

Saeko sosel laef skil:

- Ol gel mo ol boe oli buildimap ol self estim o trast long olgeta wan.
- Oli soem wan gud tim sapot wetem ol klasmet blong olgeta sapos i gat wan aksiden.

Ol wei (fasin) blong oli Patisipatori:

- Analaesem ol kes
- Dro
- Diskasen mo storian long grup
- Serem experiens
- Obsevem

Materiel:

Storian, pepa blong drow, jat blong sik mun saekel, smol pis blong pepa o kad, pen/pensel, scotj (yusum nomo sapos yu dro long kad mo pastem long wol), blakbod, jok.

Aktifities:

Kes analasis

- Mekem redi mo presentem wan imajinatif kes histori, e.g. “Michelo hemi stein long hem wan. Ol boe long klasrum oli laf mo jikim hem. Hemi ko long toilet blong ko jenis be i no kat wota mo i no kat ples blong sakem stefri blong hem long hem, I no kat ol extra tawel long skul. From hemi no wantem mekem sem long hem wan, mekem hemi aot long skul mo hemi no letem wan man i save,”
- Askem ol pikinini long klasrum blong diskasem tri kwesten ia:
  - Michelo hemi filim olsem wanem?
  - Wanem nao yu lanem long stori ia abaot skul?
  - Wanem samting nao i save helpem Michelo long situesen blong hem?
- Helpem olgeta long diskasem mo letem ol gel oli serem experiens blong olgeta.
- Talem ol nara stori tu we oli relet i ko long developmen blong bodi, e.g. stori blong Hamid (yusum ol nara kaen nem) taem we hemi sem mo oli stap jikim hem, o jikim wan boe taem vois blong hem nao hemi fes wan o last wan blong jenis insaed long klasrum, o taem we oli jikim Salina mo mekem hemi sem, o wan gel we hemi fes wan o las wan blong krowem wan titi. Ol kwesten blong Salina mo Hamid i semak nomo olsem blong Michelo.
- Krietem ol stori we oli rilet i ko long evridei laef situasen long haos, wan haos we mani i nokat, hae densiti eria, long wan siti long Peru:

Rosita hemi kat twelef yia. Hemi bin stap experiensem ol jenis long bodi blong hem. Hemi stap developem ol tingting long ol boe mo nao ia hemi nomo stap pleiplei wetem ol gel fren blong hem. Hemi stap wetem mama, papa, brata, ankel mo ol kasen blong hem long wan smol haos. Long wan naet hemi i ting se hemi wan nomo i stap long haos, mekem hemi disaed blong ko swim long kitjin. Taem hemi stap karemaot ol klos blong hem, kasen blong hem Juan (John long inglis) i kam insaed mo i luk hem i malmal. Juan i luk hem mo i laekem hem. Rosita i kaveremap hem hariap taem nomo mo i ko.

- Wanem i hapen long Rosita mo hao nao hemi felim?
- Bae u mekem wanem sapos hemi yu?
- Wanem nao bae ol famli blong Rosita i mekem blong ol kaen problem ia i nomo save hapen?

- Askem long klas blong oli yusum kes stadi ia mo krietem wan problem tri. Raetem wan mein teme long wan pepa mo putum long medel blong blakbod o daon long flo: “ol inapropriet haos kontisen blong haejin blong wan big man insaed long wan famli.”
- Letem ol pikinini blong raetem ol problem long wan nara kad mo raetem wan mesej long wan wan kad ia.
- Helpem ol pikinini blong wok long grup blong save wokemaot ol solusen blong ol probem ia.
- Helpem ol pikinini long grup blong mekem redi wan joen faenal list blong ol aksen ia, e.g. putum long blakbod.

Drowin:

Drowin hemi save helpem wan pikinini blong save tokbaot wan sensitif isu.

- Askem ol pikinini blong drowem wan ivent we hemi experiensem long taem we bodi blong hem i jenjs i kam yangfala we i mekem hem i sem long hem.
- Bae oli save drowem olgeta nomo o wan narafala imagineri man.
- Askem long ol pikinini ia blong pestem ol drowin long blakbod o long flo.
- Diskasem ol drowing blong olgeta long grup o spos oli wantem, askem blong oli explinem ol drowing blong olgeta wan wan.
- Helpem olgeta wetem ol diskasen, askem ol kwesten olsem:
  - Ol nara wan long klas oli luk save ol situasen/filin?
  - Wanem nao ol riaksen blong ol klasmet blong hem?
  - Wanem samting nao bae save helpem yu mo klasmet blong yu long ol kaen situasen olsem?

Aplikesen:

- Karem ol student mo ko lukluk ol toelet blong ol boe mo gel blong obsevem ol fasiliti.
- Askem olgeta blong mekem wan list blong ol gudfala samting mo no gud samting abaotem kontisen, oli save stap wan wan nomo o long grup blong tokbaot.
- Long ol grups ia, helpem olgeta blong kombaienem ol list ia i kam wan nomo.
- Diskas mo mekem ol desisen long ol neketiv poen long mo foloap long olgeta.
- Disaed long wan taemtebol blong stap monitarem ol effektivnes blong hem.

Ol posibol poen we bae oli save wok:

- Ol wota mas avelaebol klosap long ol toilet long saed blong pesonel haejin.
- Wota i mas stap oltaem.
- I kat stret fasin blong mekem wota koleksen.
- I kat baket long toelet blong ol gel blong haejin blong olgeta mo blong oli save sakem ol stefri long hem.
- Ol materiel blong kavremap toti .e.g. olfala nius pepa.
- Baket mo ol materiel blong kavremap toti blong yusum.
- Yusum ol baket we oli kat ol lid blong olgeta.
- Sef ples blong sakem toti blong olgeta (bonem o berem ol toti).

- I kat ol extra stefri i stap long skul blong yusum long taem blong imejensi.
- Ol desaen blong ol toilet oli no enkarejem ol man blong kam abiusum(bulli, smok, dron mo damej long ol propeti).
- Skul i kat ol strik rul long hao blong yusum toalet mo monitarem olgeta we oli stap yusum.

Lenin intiketa:

Ol pikinini oli save talem ol fisikol jenis blong wan boe o gel long taem we bodi blong olgeta i stap jenis blong kam wan yangfala. Ol gel oli save disaed long wanem taem nao oli save klinim praevet pat blong olgeta, mo givim ol risen long wan woman tija. Semak long ol boe mo givim resen long wan man tija. (ol boy mo ol gel long wan majua ej blong olgeta oli save hao nao wan woman o man i save klinim praevet pat blong hem sefli. Ol boe mo ol gel oli nid blong kipim ol praevet pat i klin oltaem blong no save kasem eni infeksien, oli mas save se taem oli stap kam bigwan i kat ol infeksien we oli save pas long ol seksual patna blong olgeta. Ol fasiliti, .eg. wota, baket, materiel blong kavremap toti oli mas kat insaed long ol toilet mo oli mas save hao blong yusum mo sakem ol stefri blong olgeta long wan raet wei. Ol baket blong toti oli mas sakem long wan taem we i stret mo sef.

4. Ol “Hu” Gem

Lenin kols:

Noledj:

- Ol pikinini oli andastandem wanem oli minin long toktok ia ‘jenda’.

Atitut:

- Oli andastandem ol impotens blong jenda awenes.
- Oli wantem impruvum jenda ekwaliti.

Praktikel skil:

- Oli save mekem wan praktikel jenda analisis long (skul) envaeromen.
- Oli save mekem mo readim wan tebol, plas mo tekawei, mekem pesentej (depen nomo long ej blong olgeta).

Saeko sosel laef skil:

- Ol pikinini oli developem ol analetikol skil, ol krietif skil blong tingting, assesem ol problem blong jenda mo putum tugeta ol altinatifs.

Patisipatori metod:

- Komplitem ol kwiz
- Komplitem ol diskasen

Materiel:

- Pis blong ol blu mo pink kad, o sam nara item we bae oi save talem difrens long ‘gel mo woman’ mo long boe mo man’, kivim wan set long wan pikinini.

Aktifiti:

Jenda kwiz

Ol kwiz ia oli save mekem wan taem nomo o plante taem, o oli save mekem tu taem oli mekem ol nara kwesten. Ol kwesten ia oli save ripitim plante taem blong save mekem yu save luk Janis long save, atitut mo pratikel blong ol pikinini.

- Statem wan diskasen long saed blong jenda mo poveti isu long komuniti, askem ol kaen kwesten olsem:

- Wanem nao wan gel hem i stap mekem long hom blong hem long vilij? Semak long ol boe? Man mo woman?
  - Wanem nao ol difrense long wanem olgeta ia oli mekem?
  - From wanem nao ol difrenses ia i stap hapen?
  - I kat ol jenjes long ol wok we ol gel mo ol mama oli mekem: ol gel mool woman oli save ajifim ol samting we oli no save mekem bifo? Semak long ol boy?
  - Ol diferenses ia i semak long evriwan? O sam long ol boe mo gel oli wok had tumas be oli kat smol Janis momo, i no olsem ol nara boe mo gel? From wanem nao i olsem?
  - Wanem tingting blong yu long saed blong ol difrenses mo developmen i stap happen tudei?
- Explenem long olgeta se, ol kaen difrenses ia long wan boe mo gel, wan man mo woman oli kolem **'jenda' difrenses**. Explenem long olgeta se jenda difrenses ia ol man nomo oli mekem, hem ia nao hemi fisikel deferens blong wan boe mo gel, wan man mo woman.
  - Explenem long klas se nao ia bae oli mekem 'jenda kwiz' blong luk hao nao jenda hemi save afektem ol skul sanitesen mo haejin edukesen.
  - Kivim tu kad pepa long evri student- wan pink kad (blong representem ol gel mo woman) mo wan blu kad (blong representem wan boe mo man).
  - Explenem long olgeta se bae yu askem sam kwesten mo taem oli wantem kivim ansa blong olgeta, oli leftemap blu o pink kad we oli holem: askem ol kwestem ia:
    - Sapos yu ting se ansa blong kwesten ia hemi **gel o woman**, yu leftemap **pink kad**.
    - Sapos yu tink se ansa blong kwesten ia hemi **boe o man**, yu leftemap **blu kad**.
    - Be sapos anas hemi blong **gel/woman mo boe/man** yu leftemap **tugeta kad** ia.
  - Talem long ol student blong oli no tekem long taem blong tingting, be oli leftemap raet kad we oli ting se i stret long kwesten.
  - Jusum sam jenda kwiz long box o kamap wetem sam new wan blong yu.
  - Blong mekem analisis i mo isi, raetem ol kwesten long lef saed blong blakbod o long wan bigfala pepa, lifim spes blong raetem poen blong ol ansa (luk pikja daon).
  - Askem long wan long ol pinkinini blong stap raetem ol poen long blakbod o long bigfala pepa ia.

	Blu	Pink	Tugeta	Neither
Andastanem wota poen	I	III		II
Andastanem ol toalet				
Nidim wan toalet				
Plante moa				

Eksampol long ol kwesten blong jenda

Andastanem ol nid blong wan skul fasiliti blong haejin

- Hu insaed long komuniti i luk save nid blong wota poen long skul, man o woman?
- Hu insaed long komuniti i luk save nid blong bush toelet long skul, man o woman?
- Hu naoi gat bigfala nid blong yusum bush toelet long skul, boe o gel?

Ol yus mo meintenens blong haejin fasilitis

- Hu naoi yusum bush toelet plante taem, boe o gel?
- Bush toelet blong hu nao i stap klin oltaem afta we oli yusum, boe o gel?
- Spos oli nid blong fulumap wota mo karem i ko long skul, hu nao i stap ko fulumap, boe o gel?
- Hu nao i sta klinim smol eria we wota i stap long hem?
- Sapos wota i stap lo skul nomo, hu nao i stap klinim ol kap mo kontena? Boe o gel o tugeta?
- Hu nao i stap klinim ol bush toelet ia, boe o gel?

Involvmen long konstraksen mo repea

- Hu nao i tek pat long konstaksen blong wota, sanitasen o wasem han fasiliti long skul, man o woman?
- Long saed blong konstraksen, hu nao i volentia (oli no pem) blong wok, man o woman?
- Hu nao yu ting se hem i sta ripea, man o woman?

Sprehem helt mesej

- Long fulap helt prokram, oli askem ol pikinini fulap taem blong kivimaot ol mesej long saed blong haejin mo sanitesen long haos.
- Hu nao i no stap wantem harem abaot haejin edukesen we pikinini blong hem i ko lanem long klasrum, mama o papa?
- Hu nao lilanem mo samting long haejin prokram, boe o gel?

Skul helt klab

- Hu olgeta nao oli ol memba blong skul helt klab: gel, boe o tugeta?
- Sapos ol memba oli mekem eni klinap wok, hu nao i mekem: gel, boe o tugeta?
- Hu nao mekem ol intrestin/atratif wok: gel, boe o tugeta?
- Hu nao i mekem ol wok we i no intresting/atratif: gel, boe o tugeta?
- Hu nao i mekem ol disisen long klab: gel, boe, tugeta? O wan nara man, e.g. tija?

Wok blong ol bigman insaed long haejin

- Hu nao i stap soem ol smol pikinini long hao blong yusum ol bush toelet, man tija o woman tija (o tugeta nomo from ol nara man tu oli stap mekem)?
- I posibol blong wan haejin edukesen tija hemi wan man o wan woman?

Jenda insaed long komuniti

- Hu olgeta nao oli ol memba blong wota komiti (o ol nara komiti) long vilij blong yumi?
- Hu nao hemi jeaman?
- Hu nao i stap mekem ol desisen long komiti?
- Hu nao yu ting se hemil fit blong stap mekem desisen long saed blong wota mo sanitesen?
- Taem evriwan i vot, askem ol student blong oli kaotem ol vot blong olgeta.
- Yusum wan tebol blong fasilitatem ol diskasen abaot ol kwesten mo anasa.
- Yusum wan mo tebol tu blong mekem arithmetic (plas, tekemaot) mo maths (e.g. kalkuletem pesentej).
- Taem yu stap analaesem ol ansa, helpem ol pikinini blong andastanem se ol boe mo ol gel oli difren be oli ekwel nomo mo tufala i kat semak raet mo risponsibiliti nomo. Wan boe mo gel tufala i mas srem ol wok mo risponsibiliti blong tufala ekueli, be sam taem bae ol wok i diferen, e.g. long saed blong haejin yuse long skul toelet.
- Helpem ol student blong analaes sapos i kat jenda ekwaliti long ol boe mo ol gel insaed long klasrum, skul mo klab, sapos i no kat, wanem nao oli nid blong mekem mo hao blong mekem.

5. Biutiful skul blong mi

Lenin gols:

Noledj:

- Ol pikinini oli mas save abaotem ol sef mo ol ansef metod blong storem mo kasem ol wota blong drin long haos.
- Oli save hao blong pitjarem haos envaeromen blong olgeta (geografi)
- Oli kat janis blong save hao blong spel, lanem lanwis, raet, tok tok.

Atitut:

- Ol pikinini oli wantem promotem wan helti haos envaeromen.

Praktikal skill:

- Ol bigfala pikinini oli save hao blong lukaotem gud ol wota tank blong olgeta long skul.

Saeko sosel laef skil:

- Ol pikinini oli save komuniket wetem ol bigman abaot haos sanitesen.
- Oli save buildim ap ol analitikal skil blong olgeta, toktok long publik, developem ol obsevasen skil, komunikesen skill, evaluesen skill, mo ol skill blong jeneratem ol altenatifs.

Patisipatori metod:

Droein, modellein, yusum ol ril objekt; voting/sko;patisipatpri plan mo monitarin

Materiels:

Smol pis blong kadbod o pepa mo katen; (finga) peint, bras, sisis/naef/resa bled, pepa

Aktifiti:

Pazel

- Blong ol smol pikinini, mekem fo (4) o mo droein long wan strong samting, yusum ol lokol materiel blong soem hao blong praktisim gud wei blong yusum ol toilet blong skul. Wota saplae mo ol fasiliti blong waem han, e.g. wan boe i stap pispis long bush toilet, wan gel i stap klinim oli bush toilet ia.

- Katem ol droein ia i ko long 4-6 pis blong ol smol pikinini, inkrisim ol namba blong ol pis pazel taem ol ej listap ko antap. Ol student we oli big wan oli save mekem pazel blong ol smol pikinini.
- Difaedem ol pikinini i ko long ol smol grup (wan pazel long wan grup).
- Askem ol grup ia blong oli wokem pazel ia mo kivim wan nem blong hem.
- Wokbaot raon long klasrum wetem ol grup ia mo luk ol difren pazel, letem oli givim koment long wok blong olgeta mo mas folem o praktisim wanem we wan wan droeinia i stap soem.
- Kat wan diskasen wetem ol pikinini long wanem nao oli luk mo lanem.
- Wetem ol bigfala, statem wan diskasen abaot wanem nao hemi wan **gud praktis**, from wanem nao oli no stap folem ol praktis ia, wanem bae save happen mo wanem nao bae oli save mekem.

Envaeromentol wokbaot

- Karem ol pikinini long wan envaeromentol wokbaot mo visitim ol skul fasiliti.
- Enkarejem olgeta blong obsevem ol kontisen mo notem daon ani rapis smell we oli smelem. Putum tugeta bigfala pikinini mo smol pikinini blong oli wok long tu blong bigfala pikinini i save helpem smol wan blong obsev.
- Insaed long klasrum, askem long ol pikinini blong oli diskraebem wanem we oli bin luk mo smelem. Long kes blong ol bigfala pikinini, oli save raetem daon fastaem wanem we oli bin obsevem afta jes tokbaot.
- Statem wan diskasen blong:
  - Ol resen from wanem nao ol fasiliti /seves oli stap olsem tedei;
  - Ol denja we ol fasiliti/seves i representem;
  - Wanem nao bae save hapen long ol pikinini we oli yusum ol fasiliti/seves ia long ol kontisen blong ol;
- Helpem olgeta blong oli luk save ol no gud mo gud praktis mo hao nao bae oli save muv long **nogud** i ko long **gud praktis**.

Aplikesen:

- Yusum oli aktifitis blong helpem klas blong mekem redi mo mekem wan isi plan blong haejin yuse mo blong meintaenem ol fasiliti.
- Ol smol pikinini oli save mekem ol droein blong gud praktis blong putum long ol fasiliti, ol bigfala pikinini oli save raet ol mesej.
- Ol bigfala pikinini oli save mekem wan plan blong klining. Insaed long plan, evri pikinini we ej blong olgeta i semak oli save serem ol wok blong olgeta- no kat diskriminesen akensem ol gel, ethnik o relijes grup.
- Ol bigfala pikinini oli save mekem wan pleiplei blong helpem ol smol wan blong mekem ol plan mo komitmen blong olgeta.S

Lenin intiketa:

- Ol smol pikinini oli save talem ol gudfala wei blong yusum wota, sanitesen mo haejin fasiliti.
- Oli save talem tri karakteristik blong wan klin skul envaeromen.
- Oli save talem 2-3 problem blong wan nogud haejin kontisen.

- Ol pikinini oli save soem ol saen se olgeta nao oli responsibol long haejin blong olgeta wan wan mo ol narafala.
- Oli yusum oli fasiliti ia long wan gud wei afta we oli bin wokbaot raon mo soem se oli save impruvum blong kam mo gud.
- Ol boe moo l gel oli patisipeit sem mak no, nomata oli go long wanem kaen jej o pikinini i blak o waet.

Sapos i no kat wan bigfala menteinese plan?

Ol skul pikinini oli no save mekem evri mentenens plan blong ol bush tolet blong skul. Blong menteinem, ripperem mo impruvum fasiliti i nidim koperesen blong skul wetem ol perens, ol lokol otoritis, ministri blong edukasen mo lokol helt senta.

Produced in partnership between:

